

4 Mesterværker i samlingen på Thorvaldsens Museum – Efterår 2025

Thorvaldsens helte og gudeskikkelser

Velkommen til Thorvaldsens Museum. I dag skal vi følge en rute gennem museet, hvor vi møder nogle af de helte og gudeskikkelser, som optog Thorvaldsen mest. For Thorvaldsen var disse figurer ikke blot mytologiske personer – de var billeder på menneskelige værdier som styrke, skønhed, håb og kærlighed. Og samtidig var de værker, der blev til i konkrete sammenhænge: på bestilling af mæcener, i dialog med hans samtid, og ofte som spejle på Thorvaldsen selv.

Vi starter i **rum 2 med Amor og Psyche**, hvor kærligheden overvinder alt. **Myten:** Psyche var en dødelig kvinde, så smuk at folk begyndte at tilbede hende som en gudinde. Det gjorde gudinden Venus rasende, og hun beordrede sin søn Amor (eller Eros) til at få Psyche til at forelske sig i et uhyre. I stedet forelskede Amor sig selv i hende. De elskede hinanden, men forholdet blev sat på hårde prøver: Psyche blev tvunget til at udføre næsten umulige opgaver, og først til sidst, efter at have udstået store lidelser, blev hun genforenet med Amor og optaget i gudernes kreds. Det er altså en myte om kærlighed, der skal sejre gennem prøvelser.

Thorvaldsens version: Thorvaldsen skildrer ikke dramaet eller prøvelserne, men det øjeblik, hvor Amor og

Psyche er genforenet i himlen. Figuren udstråler ro, harmoni og ophøjet skønhed – classicismens ideal. I stedet for lidelse og passion ser vi det evige, det rene, den fuldendte kærlighed. Det er typisk Thorvaldsen: han vælger at vise det universelle frem for det dramatiske.

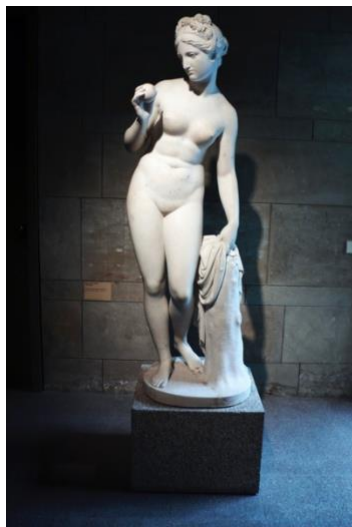
Omstændighederne bag værket:

Amor og Psyche var et yndet motiv i 1700- og 1800-tallet, fordi det kunne tolkes som et billede på kærlighedens og sjælens forening. Mange af Thorvaldsens samtidige, både kunstnere og samlere, var optaget af denne myte. For Thorvaldsen selv var det et motiv, der også havde en personlig klangbund: hans eget kærlighedsliv var præget af både stærke følelser

og skuffelser. Han fik aldrig et varigt ægteskab, men havde flere forhold – bl.a. til Anna Maria von Udden, med hvem han fik en søn og en datter. Man kan næsten sige, at han i Amor og Psyche skabte et idealbillede af den kærlighed, han selv længtes efter.

Anekdoter: Det blev sagt, at når Thorvaldsen arbejdede med kærlighedsmotiver, trak han sig særligt langt ind i sig selv. En ven skrev engang, at "man måtte ikke forstyrre ham, når han havde Amor på værkstedsbordet" – det var, som om han arbejdede på noget, der lå helt tæt på hans eget hjerte.

I rum 4 møder vi **Venus med æblet**. **Myten:** Dette værk viser Venus efter den berømte “dom af Paris”. Ifølge myten skulle den trojanske prins Paris dømme, hvem af de tre gudinder – Juno, Minerva eller Venus – der

var den smukkeste. Hver tilbød ham en gave: magt, visdom eller den skønneste kvinde i verden. Paris gav æblet til Venus, og som belønning fik han Helene, verdens smukkeste kvinde. Men det førte til den trojanske krig. Myten er altså både en hyldest til skønhed og en påmindelse om dens konsekvenser.

Thorvaldsens version: Thorvaldsen viser Venus alene, rank og ophøjet, med æblet i hånden. Hun er ikke en forførende skikkelse i bevægelse, men et ideal af skønhed, fuldstændig i ro og balance. Æblet bliver et symbol på hendes status som den ubestridte gudinde for skønhed, men hos Thorvaldsen er det ikke erotisk, men snarere et billede på harmoni og ren form.

Omstændighederne bag værket: Skønhedskonkurrencen blandt gudinderne var et populært motiv, og for bestillere af Thorvaldsens tid var det en elegant måde at vise både klassisk dannelse og smag. Mange velhavende europæiske samlere ønskede netop Venus, fordi hun stod for et universelt ideal, som kunne hænge i et palæ uden at virke provokerende. For Thorvaldsen var Venus med æblet en måde at måle sig med de største klassiske forbilleder – netop Venus var en figur, som antikkens billedhuggere havde gjort udødelig.

Anekdoter: Det blev sagt, at Thorvaldsen kunne stå længe og polere marmorets overflade på Venus' hud, som om han ville gøre hende levende. En italiensk besøgende bemærkede engang, at hendes krop “skinnede som om den var badet i måneskin” – et vidnesbyrd om, hvor meget Thorvaldsens tekniske kunnen betød i netop dette værk.

I rum 5 står vi foran **Jason med det gyldne skind**, det værk, der ændrede Thorvaldsens liv. Jason var helten, der sammen med argonauterne sejlede ud for at hente det gyldne vædderskind, symbolet på magt, kongedømme og gudernes gunst. Mange kunstnere havde vist ham midt i den dramatiske kamp mod dragen, men Thorvaldsen valgte et roligere øjeblik: Jason efter sejren, rank og ophøjet, med spyddet hvilende og skindet afslappet over skulderen. Det var i fuld harmoni med klassicismens idealer om balance, kontrol og værdighed.

Jason-myten selv er fyldt med dramatik: Jason var den retmæssige arving til tronen i Iolkos, men den var blevet taget fra ham af hans onkel Pelias. For at vinde tronen tilbage krævede Pelias, at Jason skulle hente det gyldne vædderskind fra Kolchis – en umulig opgave. Jason samlede derfor en flok helte, de såkaldte argonauter, og sejlede af sted. I Kolchis fik han hjælp af kongedatteren Medea, der forelskede sig i ham. Hun gav ham tryllemidler, så han kunne klare de umulige prøver og til sidst overvinde dragen, der bevogtede skindet. Jason kunne vende hjem med byttet, men myten ender tragisk: hans forhold til Medea gik i stykker, og hun hævnedes sig grusomt ved at dræbe deres egne børn.

Thorvaldsen valgte netop at skildre øjeblikket lige efter den store sejr, hvor Jason står sejrrig, men endnu uvidende om sin tragiske skæbne. Det gør figuren dobbelt interessant: på den ene side billedet på styrke og ideal, på den anden side et menneske, der – ligesom alle helte – også er fanget af skæbnens vilkår.

På det tidspunkt – i 1802 – var Thorvaldsen tæt på at opgive. Hans stipendium fra København var udløbet, han havde svært ved at finde mæcener, og han var begyndt at pakke værkstedet ned for at rejse hjem. Men da han viste Jason-modellen frem, ændrede alt sig. Den berømte billedhugger Antonio Canova så figuren og sagde: *“Nu er danskerens lykke vendt.”* Kort efter bestilte den engelske bankier og kunstsamler Thomas Hope en marmorudgave, og dermed fik Thorvaldsen både økonomisk sikkerhed og et internationalt gennembrud.

Thomas Hope var ikke hvem som helst. Han kom fra en af Europas rigeste bankierfamilier, boede i London og var kendt for sit enorme kunstkøb. I sit hjem – Hope House i London – havde han sale fyldt med antik kunst og nyklassiske værker.

Jason blev placeret dér som et centralt stykke, næsten som et moderne svar på antikkens helte. Det var ikke kun et køb – det var en blåstempling. Når en samler som Hope valgte en kunstner, fulgte andre efter. Man sagde i samtiden, at englænderne havde “guld i lommerne og smag for klassicisme” – og Thorvaldsen blev hurtigt en yndling blandt de rejsende britiske aristokrater i Rom.

Der går en lille anekdote om, at da Hope havde set Jason-modellen første gang, tøvede Thorvaldsen med at love ham værket. Han var stadig usikker på sin egen position og vidste ikke, om han turde binde sig. Men da Hope insisterede og lagde en stor sum penge på bordet, forstod Thorvaldsen, at nu havde han sikret sin fremtid.

Englændernes rolle i Rom var enorm. De kom ned i store skarer på deres “Grand Tour”, den dannelsesrejse, som unge adelige tog for at lære kunst, kultur og historie. Mange vendte hjem med en Thorvaldsen-figur i bagagen – enten store marmorværker eller mindre gipskopier. Jason var altså ikke bare et gennembrudsværk – det blev også indgangen til et helt marked.

Thorvaldsens lykke vendte virkelig med Jason. Fra at være en ukendt dansker på vej hjem, blev han nu en eftertragtet europæisk billedhugger. Og man kan roligt sige, at uden Thomas Hopes bestilling havde vi næppe stået her i dag foran et museum i København fyldt med hans værker.

I rum 6 møder vi Hebe, ungdommens gudinde, der skænker for guderne og symboliserer evig ungdom.

Thorvaldsens version: Thorvaldsen fremstiller Hebe som en yndefuld, næsten svævende skikkelse med et bæger i hånden. Hun er ikke bare en tjenende gudinde, men en personificering af ungdommens ideal. Linjerne er enkle, klædedragten falder i klassiske folder, og hun står med en lethed, der giver figuren næsten vægtløshed.

Omstændighederne bag værket: Hebe var et yndet motiv i nyklassicismen, fordi hun både forbandt sig til antikkens fortællinger og samtidig kunne ses som et mere tidløst symbol på ungdommens kraft. For Thorvaldsen var figuren en chance for at vise sin tekniske kunnen i at skabe elegance og lethed i det tunge marmor.

Anekdoten: En af Thorvaldsens venner bemærkede, at Hebe næsten så ud, som om hun kunne skænke vin i et glas for de levende. Det blev sagt, at Thorvaldsen havde en særlig evne til at give sine figurer "åndedræt" – en stille livfuldhed, der fik dem til at virke nærværende.

Hebe blev særlig populær i Preussen, hvor kongelige samlere bestilte flere versioner. Den stod ofte i haver og parker som en påmindelse om ungdommens skrøbelighed.

I rum 9 ser vi smedeguden Vulkan, der fremstiller våben til guderne. **Myten:** Vulkan (eller Hefaistos på græsk) var gud for ild, smedekunst og håndværk. Han blev ofte beskrevet som halt og grim, men hans værksted på Olympen fremstillede de våben og genstande, som selv guderne havde brug for – fra Jupiters lyn til Achilles' skjold. Han er et billede på det skabende håndværk, der bærer gudernes magt.

Thorvaldsens version: Thorvaldsen fremstiller Vulkan som en kraftfuld, men rolig figur. Han er ikke fremstillet i kampens hede, men i hvilende værdighed – en guddommelig håndværker, der repræsenterer den forædlede arbejdsomhed. Hans krop er robust, og attributterne understøtter hans rolle som smed og skaber.

Omstændighederne bag værket: Vulkan kunne næsten ses som et spejlbillede på Thorvaldsen selv: en håndværker, der med sine hænder og sin teknik skabte værker, der rakte op på linje med gudernes. For mange af hans

samtidige var Vulkan ikke kun en mytologisk figur, men også en hyldest til kunsten og det menneskelige skabende.

Anekdoten: Thorvaldsen var kendt for at være praktisk og jordbunden – han sagde selv, at han "bare var en håndværker". Vulkan-figuren kan ses som et kunstnerisk selvspejl, hvor han ophøjede håndværket til et guddommeligt plan.

I rum 10 finder vi Merkur som Argusdræber.

Myten: Argus var et væsen med hundrede øjne, sat til at vogte den unge kvinde Io, som Zeus havde forvandlet til en ko for at skjule hende for sin hustru Hera. Hera gennemskuede Zeus og lod Argus bevogte Io, men Zeus sendte sin søn Merkur (Hermes) for at befri hende. Merkur spillede så smukt på sin fløjte, at Argus faldt i søvn, og derefter dræbte han ham. Det er en myte om list og intelligens, snarere end rå styrke.

Thorvaldsens version: Thorvaldsen viser Merkur i det afgørende øjeblik, hvor han hæver sit sværd for at dræbe Argus. Figuren er slank, elegant og fuld af bevægelse – en kontrast til mange af hans roligere og mere afbalancerede skulpturer. Alligevel er bevægelsen kontrolleret, præcis, næsten frossen i et klassisk øjebliksbillede. Merkur bliver et billede på den hurtige tanke og den listige intelligens.

Omstændighederne bag værket: Dette motiv appellerede til samlere, fordi Merkur var både en gud for handel og et symbol på snilde. I en tid hvor mange af Thorvaldsens mæcener var handelsfolk, aristokrater og diplomater, kunne Merkur ses som et spejl for deres egne idealer.

Anekdoter: Thorvaldsen sagde engang, at Merkur var den figur, hvor han mest havde tænkt i "musikalske linjer" – altså at bevægelsen skulle ligne et melodisk forløb. Han var selv glad for musik, og flere af hans samtidige

bemærkede, at Merkur næsten ser ud, som om han danser gennem luften.

Bestilleren var kardinal Consalvi, en af de mægtigste mænd i Rom, og værket cementerede Thorvaldsens ry i Vatikanets kredse. Consalvi var kendt som en dreven diplomat. Han så måske i Merkur et spejl på sig selv – manden, der overvandt fjender med list frem for vold.

I rum 14 møder vi Ganymedes med Jupiters ørn.

Myten: Ganymedes var en smuk trojansk prins, som Zeus blev så betaget af, at han lod sin ørn bortføre drengen til Olympen. Her blev Ganymedes skænker for guderne og fik evigt liv. Myten er både en fortælling om skønhedens magt og om et menneske, der løftes op i det guddommelige.

Thorvaldsens version: Thorvaldsen skildrer det fredelige øjeblik, hvor Ganymedes fodrer Jupiters ørn med nektar. Igen vælger han det rolige frem for det dramatiske: ikke selve bortførelsen, men harmonien i samværet mellem menneske og guddommeligt symbol. Figuren er elegant, blid og præget af balance.

Omstændighederne bag værket: Dette motiv havde en særlig appel i nyklassicismen, fordi det kunne tolkes på flere planer: dels som et billede på ungdommelig skønhed, dels som en allegori over menneskets sjæl, der løftes mod det guddommelige. For Thorvaldsen selv var Ganymedes en mulighed for at vise det græske ideal om den harmoniske drengeskikkelse – en figur, som også var populær blandt hans engelske mæcener.

Anekdoter: Det blev sagt, at Thorvaldsen arbejdede meget intenst med ørnen. Han ville have, at den skulle være både majestætisk og

mild, ikke frygtindgydende. En besøgende på værkstedet fortalte, at han flere gange så Thorvaldsen stå længe og betragte en tam ørn i Rom, som en ven havde bragt til ham, for at studere dens form og bevægelse.

Bestillingen kom fra fyrstinde Borghese, Napoleons svigerinde. Man kan se Ganymedes som en slags billede på Thorvaldsen selv – den unge kunstner, der blev løftet fra København til Roms kunstneriske olymp.

I **rum 17 finder vi Adonis**, elsket af både Venus og Persefone, men revet bort af sin skæbne. **Myten:** Adonis var en smuk ung mand, elsket af både Venus og Persefone. Ifølge myten blev han født af et træ og opdraget i hemmelighed, indtil hans skønhed blev så strålende, at selv gudinderne blev betaget. Han jagtede gerne vilde dyr, og under en jagt blev han dødeligt såret af et vildsvin – et symbol på skæbnens uundgåelige magt. Venus sørgede dybt over ham, og hans blod blev forvandlet til anemoner, blomster, der hvert år blomstrer og visner igen.

Thorvaldsens version: Thorvaldsen fremstiller Adonis som en smuk, ungdommelig mand, netop i det øjeblik hvor han er på vej til jagt – endnu uvidende om sin tragiske skæbne. Figuren rummer en dobbelthet: den levende, ungdommelige energi og den skjulte antydning af døden, der venter. Det er igen klassicismens ideal: en helt, der hviler i sig selv, selvom myten bag fortæller om forfængelighed og tab.

Omstændighederne bag værket: For Thorvaldsen var Adonis et motiv, hvor han kunne forene det mandlige ideal med et mere følsomt udtryk. Skulpturen blev populær blandt mæcener, fordi den både viste styrke og skønhed – men på en mere poetisk måde end Jason. At Adonis findes to steder i museet (rum 17 og sydkorridoren) afspejler netop hans store betydning i Thorvaldsens produktion.

Anekdoter: Flere samtidige bemærkede, at Thorvaldsen havde en særlig evne til at gøre figuren "tidløs". Den danske digter Adam Oehlenschläger skrev om Adonis, at han "står der som evigt forår", og at man næsten glemmer hans sørgelige død, når man ser skulpturen.

I **rum 18** får vi flere sider af kærligheden at se. **Gratierne med Amors pil** symboliserer ynde og skønhed i fællesskab, mens **Amor med lyren** viser kærligheden som noget poetisk og musikalsk. Thorvaldsen elskede disse lette, elegante motiver. Amor-figurer var også populære som gaver – især bryllupsgaver blandt Europas adel. Tænk på, hvordan en skulptur kunne stå som et evigt minde om kærlighedens kraft.

Anekdoter: Thorvaldsen havde en lille lyre stående i sit værksted i Rom – ikke som instrument, men som model. Flere besøgende skrev, at de så ham sidde stille og betragte den, når han arbejdede med Amor. En elev fortalte senere, at mesteren engang sagde: "*Kærligheden har sin egen musik – jeg hører den, når jeg hugger marmor.*"

På trappen møder vi Herkules, helten over alle helte. Han repræsenterer styrke, udholdenhed og kampen mod prøvelser. Herkules er den største af alle helte i græsk mytologi, kendt for sine tolv arbejder, hvor han besejrede uhyrer, rensede stalde og hentede gyldne æbler fra Hesperidernes have. Han symboliserer styrke, udholdenhed og heltemod, men også menneskelig sårbarhed – for hans liv var præget af både sejre og tragedier.

Thorvaldsens version: Herkules står som et monumentalt billede på helten, placeret på museets trappe. Han er både vogter og forbillede – en figur, der byder publikum velkommen og samtidig indrammer museets verden af helte og guder. Thorvaldsen viser ham i en klassisk positur: stærk, rolig og næsten ubevægelig, som selve billedet på uforgængelig kraft.

Omstændighederne bag værket: Herkules blev ofte valgt af mæcener som symbol på magt og styrke. For Thorvaldsen var det en figur, hvor han kunne udfolde monumentaliteten i sin kunst. Placeringen på trappen er ikke tilfældig: Herkules fungerer som en overgang fra det jordiske til det ophøjede – han ledsager publikum ind i museets univers.

Anekdoter: Det siges, at Thorvaldsen selv kunne lide at sammenligne sig med Herkules – dog ikke i styrke, men i udholdenhed. Han sagde engang, at kunsten "er et arbejde, der aldrig ender – som Herkules' tolv gerninger."

Når vi taler om Thorvaldsens kunst, er det også vigtigt at huske på, hvordan den blev til. Han havde i Rom nogle af tidens største værksteder, hvor mange assistenter hjalp med at hugge hans skulpturer i marmor. Thorvaldsen modellerede selv i ler eller gips og satte derefter sit værksted i gang. Dygtige billedhuggere målte figurerne op og overførte dem til marmorblokke. Thorvaldsen kontrollerede arbejdet og satte sin hånd på de afgørende detaljer – hænder, ansigter, folder i draperierne. På den måde kunne han producere et væld af værker uden at gå på kompromis med kvaliteten. Hans største tekniske force var evnen til at tænke i proportioner og komposition, og at give marmoret en levende overflade, så det næsten ånder. Assistenter som Pietro Tenerani og Herman Wilhelm Bissen blev selv store billedhuggere, men lærte deres håndværk i Thorvaldsens værksted. Man kan derfor sige, at Thorvaldsens værksteder var en slags skole, der formede en hel generation af billedhuggere.

Hans håndværksmæssige kunnen

Thorvaldsen blev i sin samtid betragtet som en mester i at "tæmme" marmoret. Mange samtidige fremhævede, hvordan hans figurer fik en næsten hudagtig blødhed i overfladen – et resultat af hans utrolige sans for proportioner, overfladestruktur og forfinet bearbejdning af materialet. Han kunne skabe en illusion af levende kroppe, selv i hårdt stenmateriale.

Det særlige var, at han sjældent selv stod for hele huggearbejdet. I stedet lavede han modeller i ler og gips, som hans assistenter derefter overførte til marmor. Thorvaldsen gik derefter selv ind og arbejdede på de mest afgørende detaljer: ansigter, hænder, og de fine draperinger i klæderne. Det var i de sidste, præcise hug, at hans særlige "håndskrift" kom til udtryk.

Marmorens oprindelse

Det meste af det marmor, Thorvaldsen arbejdede i, kom fra Carrara i Toscana, Italien. Carrara har siden antikken været berømt for sin højkvalitets marmor, som også Michelangelo brugte til sine værker, fx David. I Carrara var der en hel industri af stenbrud, leverandører og handlende, der arbejdede tæt sammen med billedhuggere i Rom og Firenze. Thorvaldsen havde faste forbindelser dertil og fik sine blokke udvalgt og leveret direkte til værkstedet i Rom.

Marmorens kvalitet varierede – noget var meget hvidt og næsten uden årer (det fineste), mens andet var mere gråligt eller med åretegninger. Thorvaldsen var kendt for at have en sikker fornemmelse for at udnytte marmorets egenskaber i forhold til det motiv, han skulle skildre.

En lille anekdote

Det siges, at Thorvaldsen selv rejste til Carrara på et tidspunkt for at vælge sine blokke – og at han kunne stå i timevis og betragte en sten, vende og dreje sig, før han til sidst udvalgte netop dén blok, der kunne rumme hans forestilling om en figur. Han mente, at skulpturen "allerede var inde i stenen", og hans opgave var blot at frigøre den.

Assisterer og teknik

For at overføre værkerne fra gips til marmor brugte man et avanceret system af målestokke og punkteringsapparater, hvor man målte nøjagtige koordinater på gipsfiguren og markerede dem på marmoret. På den måde kunne assistenter hugge blokken tæt på det endelige resultat, mens Thorvaldsen selv tog over i slutningen. Hans dygtige assistenter – fx Herman Wilhelm Bissen og Pietro Tenerani – var derfor uundværlige i produktionen.

Dermed slutter vi ruten, hvor vi har set helte, guder og gudinder, der tilsammen danner et billede af Thorvaldsens univers. De var bestilt af mæcener, formet af hans samtid, men rummer værdier, der stadig taler til os i dag: styrke, skønhed, håb og kærlighed. Og samtidig viser de os historien om en kunstner, der

med sine hænder og sit store værksted i Rom forvandlede marmor til levende fortællinger, båret af både myter, idealer og hans eget livserfaringer.

Thorvaldsen skabte helte og guder i marmor, men i virkeligheden handlede hans værker om menneskelige værdier: styrke, kærlighed og håb. Derfor står vi stadig her i dag – fordi hans kunst ikke kun fortæller om myter, men også om os selv.